

Motion till riksdagen 2008/09:Ub13

av Marie Granlund m.fl. (s)
med anledning av prop. 2008/09:68

Yrkeshögskolan

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om yrkeshögskola.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om broar mellan yrkeshögskola och universitet samt högskolor.

Investera i kunskap

Sverige är och ska förbli en nation som satsar på kunskap. Däri ligger vår konkurrenskraft. Vägen framåt är inte låga löner och sämre arbetsmiljö. Ska vi möta utmaningen om ett modernt land som investerar för framtiden måste vi satsa på barn, ungdomar och vuxna. En politik som syftar till att skapa jobb och utveckla välfärden måste omfatta hela utbildningssystemet. Redan förskolan ger barn möjligheter till utveckling och lärande. Skolans centrala uppgift är att ge varje elev gedigna kunskaper och lust att ständigt vilja lära mer. Det livslånga lärandet fortsätter genom gymnasium, högskola, vuxenutbildning och forskning. Och för oss är det självklart att det livslånga lärandet ger alla chansen gång på gång, vägen genom ett utbildningssystem är inte alltid snörrät. Samhällsförändringen i stort påverkar också arbetslivet och olika yrken, varför vidareutbildning och kompetensutveckling kommer att bli allt viktigare. Att kunna lära nytt mitt i arbetslivet blir alltmer angeläget. Utgångsläget är att vi har en relativt jämn och hög utbildningsnivå i Sverige. Ambitionen måste självklart vara att stärka denna position. Investeringarna i utbildning måste vara långsiktiga. För oss socialdemokrater är allas möjlighet till livslångt lärande en naturlig utgångspunkt oavsett människors kön, klass, etnicitet, ålder, sexuella läggning eller funktionshinder. Livslångt lärande lägger grunden för utveckling av vårt samhälle: näringsliv, offentlig förvaltning, kultur, föreningar och individer.

Fel! Okänt namn

Yrkeshögskolan utvecklas

Socialdemokraterna är positiva till en yrkeshögskola. Det var vi som i regeringsställning initierade en utredning på området. Syftet för oss var och är att öka kvaliteten i de eftergymnasiala utbildningarna, och yrkeshögskolan skulle fungera som ett paraply för de eftergymnasiala yrkesutbildningarna. I socialdemokratisk utbildningspolitik är kvalificerad yrkesutbildning och högskoleutbildning två mycket viktiga delar som kompletterar varandra. Vi vill se en fortsatt utveckling av yrkeshögskolan såväl kvalitativt som kvantitativt. Vi vet att övergångar mellan olika utbildningsformer ger fler människor möjlighet till utbildning, vilket gagnar Sveriges utveckling. Därför är broar, med trafik i bägge riktningarna, mellan yrkeshögskolan och högskolan mycket viktiga. Det är centralt att exempelvis poängsystemen i yrkeshögskola och högskola är likvärdiga och jämförbara. Så ser inte regeringens förslag ut. Regeringen inför återvändsgränder.

Regeringen drar ned på yrkeshögskolans platser

Regeringens förslag till yrkeshögskola riskerar emellertid att bli ett luftslott. De 50 miljoner kronor som regeringen avsätter är helt otillräckligt för att möta människors behov och arbetsmarknadens efterfrågan inte minst nu när vi går in i en djup lågkonjunktur. Av de drygt 21 000 utbildningsplatserna inom kvalificerad yrkesutbildning för 2008/09 kommer bara ca 15 000 att finnas kvar 2010/12 om inte mer pengar skjuts till av regeringen. Det blir alltså neddragningar och inte satsningar på den kvalificerade yrkesutbildningen. Vi socialdemokrater har såväl i vår budgetmotion som i stimulanspaketet föreslagit rejäla satsningar på ökat antal platser. Förvisso har regeringen nu i början av december föreslagit en viss ökning av kvalificerade yrkesutbildningar (KY-utbildningar), men det motsvarar inte alls de verkliga behoven av KY-utbildning som människor och arbetsmarknad har.

KY-utbildningen kräver att det finns arbetsgivare som professionellt och kunnigt bidrar med kompetens, praktikplatser med mera. I en alltmer ansträngd ekonomi och mer besvärlig arbetsmarknad måste denna del av KY-utbildningarna säkras. Vi socialdemokrater förutsätter att regeringen kommer att säkerställa detta.

Yrkeshögskolans utbildningar ger jobb

Den kvalificerade yrkesutbildningen är en viktig del i att förse arbetsmarknaden med utbildad arbetskraft. I en undersökning som SCB gjort visade det sig att 2007 fick nio av tio jobb efter att ha gått en kvalificerad yrkesutbildning. Detta är självfallet oerhört viktigt och visar hur väl utbildningarna har matchat arbetsmarknadens behov samt individers önskemål.

Yrkeshögskolan är och kommer att vara viktig både för ungdomsstuderande och för vuxenstuderande. Chanserna till kompetensutveckling, vida-

reutbildning, ny utbildning och annan komplettering ska finnas öppen för vuxna under hela yrkeslivet. Detta är en fråga om att alla ska ha rätt till en andra chans. Neddragningarna av den kommunala vuxenutbildningen har varit omfattande. Regeringen backar nu, men först 2012 kommer antalet komvuxplatser att vara tillbaka på 2006 års nivå med nuvarande politik. Vi menar att det är fullständigt otillräckligt och har föreslagit 4 700 fler komvuxplatser än regeringen 2009 och 7 000 fler platser 2010 och 2011 varav 4 500 är yrkesvuxplatser.

Det handlar om kvinnors och mäns rätt till förnyelse och påfyllnad av kunskap för att utvecklas under hela sitt arbetsliv.

Under de senaste åren har det skett en omfattande utbyggnad av den eftergymnasiala yrkesutbildningen, inte minst av KY-utbildningar, men även andra påbyggnadsutbildningar på eftergymnasial nivå och högskolenivå. Det här har varit en bra utveckling. Hade inte regeringen avbrutit den utredning vi socialdemokrater tillsatte och beslutat om en ny utredning, hade en yrkeshögskola redan varit på plats. En yrkeshögskola ska arbeta med kvalitetssäkring, utvärdering och utveckling av de kvalificerade yrkesutbildningarna. Regeringens förslag är otillräckliga. Vi satsade i vår budgetmotion 250 miljoner kronor på 2 500 fler platser under 2009 och ytterligare medel för att nå 4 500 platser 2010 och 4 500 platser 2011. Med förstärkning i det socialdemokratiska stimulanspaketet har vi fördubblat antalet platser på KY för 2009 så att det numera finns medel för 5 000 platser. De ytterligare 2 500 KY-platserna har 250 miljoner kronor avsatta som finansiering.

Vilka utbildningar ska ingå i yrkeshögskolan?

Utgångspunkten för att bestämma vad som är eftergymnasial utbildning i Sverige är de förkunskapskrav som ställs. Om utbildningen ställer krav och bygger vidare på kunskaper som motsvarar de som kan fås på gymnasieskolans nationella program, ska utbildningen betraktas som eftergymnasial. Huvuddelen av dessa utbildningar i Sverige finns på universitet och högskolor. Dessa utbildningar har särskilda krav på forskningsanknytning och mål för att vara högskoleutbildning.

De eftergymnasiala yrkesinriktade utbildningarna i övrigt samlas nu systematiskt under det paraply som ska kallas yrkeshögskolan. Detta bidrar till att säkerställa kvalitet och skapa identitet. Vi socialdemokrater påbörjade detta arbete i regeringsställning. Vi beklagar att regeringen dröjt med att realisera och genomföra detta viktiga organisatoriska steg.

I utredningen om yrkeshögskolan, SOU 2008:29, fanns förslag att också eftergymnasiala yrkesutbildningar inom folkhögskolan skulle kunna erbjudas kvalitetssäkring inom ramverket yrkeshögskolan. I propositionen saknas detta. Vi socialdemokrater menar att möjligheten för folkhögskolekurser att prövas inom yrkeshögskolan är en bra idé som bör testas.

Vi ser risker med regeringens resonemang om hur gymnasieskolan bör förändras. Då vi fortfarande väntar på en proposition på det området måste vi också lyfta fram frågeställningen om behörighet. Vi socialdemokrater ställer

Fel! Okänt namn på

oss kritiska till att kanske inte alla gymnasieprogram kommer att ge samma allmänna behörighet att studera vidare. Kommer detta att påverka yrkeshögskolans behörighetskrav? Och kommer dessa då att skilja sig från kraven för att studera vid universitetet och högskolor? Om dessa skiljer sig åt kommer en tudelning att ske av den eftergymnasiala utbildningen i Sverige. Vi socialdemokrater vill tvärtom se en växelverkan mellan olika utbildningsformer på eftergymnasial nivå.

Samlat regelverk

Det är viktigt för studerande, utbildningsanordnare och arbetsmarknad att det för utbildningarna gällande regelverket är tydligt och överskådligt. Därför är det viktigt att yrkeshögskolan får ett samlat regelverk.

Examen

Regeringen eller en myndighet som regeringen bestämmer ska meddela föreskrifter om vilka examina som ska få avläggas inom yrkeshögskolan. Regeringen bedömer att utbildningens omfattning bör anges i ett poängsystem där 100 poäng motsvarar 20 veckor. Regeringen föreslår två examina: en efter 200 poäng kallad yrkeshögskoleexamen och en efter 400 poäng plus ett självständigt arbete kallad kvalificerad yrkeshögskoleexamen.

Regeringen resonerar kring, men klargör inte tillräckligt tydligt, vinsterna med att inom yrkeshögskolan etablera två olika examina. Remissinstanser som Myndigheten för kvalificerad yrkesutbildning, Högskoleverket, Göteborgs universitet, LO m.fl. har avstyrkt förslaget. Vi socialdemokrater efterfrågar en tydligare genomlysning av konsekvenserna av att ha, respektive inte ha, två examina. Vi misstänker att två examina kommer att skapa mer oreda än tydlighet för såväl studerande som arbetsmarknad.

Det är, som vi tidigare poängterat, viktigt att det finns broar mellan olika utbildningsformer. För oss är det självklart att man med tidigare universitetsstudier i bagaget kan läsa inom yrkeshögskolan likväldigt som att studerande från yrkeshögskolan ska kunna läsa kurser vid universitet och högskolor. Ingen vinner på vattentäta skott. Därför bör också poängsystemen vara jämförbara och likvärdiga så att denna övergång underlättas. Med två olika examina kan dessa övergångar ytterligare försvåras.

Dimensionering av utbildning

Det allvarligaste i regeringens hantering av frågan om yrkeshögskola är att regeringen ägnat sig åt den formella strukturens framtid, men i faktisk politik i själva verket dragit ner och minskat på människors möjlighet att få gå en utbildning inom yrkeshögskolan.

Fel! Okänt namn på

För oss socialdemokrater är möjligheterna till utbildning väsentliga för alla människor. Det livslånga lärandet genomsyrar vår politik. Yrkeshögskolan har en självklar roll att spela. Yrkeshögskolan är en av de valmöjligheter som många unga människor har när de funderar över yrkesval och framtida arbetsmarknad. Och för många vuxna, som redan finns på arbetsmarknaden, är och kommer yrkeshögskolan att vara ett attraktivt alternativ när behovet av nya kunskaper och ny kompetens uppstår.

När regeringen har ägnat sig åt att systematiskt skära bort och skära ned människors möjligheter att läsa en utbildning, har vi socialdemokrater i stället lagt förslag om att investera i utbildning.

I samband med vår budgetmotion för 2009 lade vi fram ett särskilt investeringspaket. Vi har en vision om vilka investeringar som behövs för att Yrkeshögskolan ska bli mer än bara en formell överbyggnad. Då krävs det utbildningsplatser, rejält med nya utbildningsplatser.

Ansvarig myndighet

På en rad punkter i propositionen återfinns att regeringen kommer att meddela vilken myndighet som kommer att utföra olika funktioner avseende yrkeshögskolan. Det gäller vilka utbildningar som ska ingå i yrkeshögskolan, beslut om dimensionering, kvalitetssäkring och uppföljning med mera. Vi finner denna otydlighet anmärkningsvärd. Vi har väntat länge på propositionen, och att förslagen då inte är mer klara skapar ytterligare väntan. Yrkeshögskolan behöver utvecklas och fyllas med nya och fler platser. Inte avvakta fler besked.

Pilotutbildning

I propositionen finns förslag att den offentligt finansierade grundläggande pilotutbildningen, utom den militära flygförarutbildningen, bör bedrivas inom yrkeshögskolan.

1998 överfördes Försvarmaktens trafikflygarhögskola (pilotutbildning) till Lunds universitet. Den låg i Ljungbyhed.

Underlaget för att nu överföra pilotutbildningen från Lunds universitet till yrkeshögskolan är otillräckligt. Fakta och motivering är inte tillfyllest. Därmed kan riksdagen inte i nuläget fatta beslut om att genomföra en flytt av pilotutbildningen från Lunds universitet till yrkeshögskolan. Vi förväntar oss att regeringen återkommer med ytterligare underlag och argument i frågan för ett förnyat ställningstagande.

Validering

Validering av kvinnors och mäns yrkeskunskaper är av oerhört stor vikt för att kunna komplettera med nya kunskaper. Därför är vi socialdemokrater

Fel! Okänt namn på

mycket måna om att utveckla strukturer som förnyar och förbättrar den validering som finns i dag. Vi menar att utvecklingspotentialen för många människor blir tydligare om tidigare erfarenheter, som inte är dokumenterade, kan valideras och dokumenteras. Vi hade därför förväntat oss att regeringen nu skulle återkomma till riksdagen med ett förslag på utformande. Nu ska frågorna ytterligare utredas och beredas varför reell utveckling av validering ytterligare fördröjs.

Regeringen måste ta ett samlat grepp när det gäller validering så att olika delar av utbildningssystem och arbetsmarknaden enkelt, tydligt, kvalitets- och rättssäkert kan samverka. Annars befarar vi socialdemokrater att personer kan falla mellan stolar och inte få hjälp av validering att komma vidare med ny utbildning. Kriterier för validering måste vara öppna och tydliga för att vara fullt ut användbara. Ytterligare en farhåga är att inte regeringen tycks ha löst hur en validering av praktiska kunskaper från yrkeshögskolan ska värderas om en person vill läsa vidare på högskolan.

Regeringen föreslår att en ny myndighet bör ansvara för att samordna och stödja en nationell struktur för validering samt i samverkan med berörda myndigheter främja utbildningsväsendets och branschernas medverkan när strategier, metoder och information inom valideringsområdet utvecklas.

Den nya myndigheten för yrkeshögskolan bör därför ansvara för att samordna och stödja en nationell struktur för validering samt i samverkan med berörda myndigheter främja utbildningsväsendets och branschernas medverkan när strategier, metoder och information inom valideringsområdet utvecklas. Det bör ankomma på den särskilda utredare som regeringen avser att ge i uppdrag att förbereda bildandet av den nya myndigheten att ta närmare ställning till hur uppgiften rörande validering ska hanteras inom myndigheten.

Insatser i fråga om validering som direkt berör andra myndigheters verksamhetsområden bereds i särskild ordning inom Regeringskansliet.

Vi socialdemokrater har lagt förslag om att tillföra Arbetsförmedlingen 20 miljoner kronor per år de kommande tre åren för validering. Det visar ännu en gång att vi har konkreta förslag – regeringen utreder.

Avslutningsvis

Vi socialdemokrater vill utveckla all de eftergymnasiala utbildningar som nu samlas i yrkeshögskolan. Utbildningarnas kvalitet är av oerhört stor vikt. Därutöver måste nya plaster till för att ge fler möjlighet att gå dessa utbildningar. Regeringen dröjde med förslag om Yrkeshögskola och har i själva verket ägnat sig åt att skära ner antalet platser.

Fel! Okänt namn på

Stockholm den 12 december 2008

Marie Granlund (s)

Mikael Damberg (s)

Louise Malmström (s)

Thomas Strand (s)

Roland Bäckman (s)

Agneta Lundberg (s)

Peter Hultqvist (s)

Caroline Helmersson-Olsson (s)